

JAN VILAIN [STEUNPUNT STRATEN]
KOEN STUYVEN [ATELIER PUBLIEKE RUIMTE]

Het uitbouwen van groene netwerken biedt lokale besturen heel wat mogelijkheden om met minder middelen toch te blijven investeren in omgevingskwaliteit. Vanuit dat perspectief is het budget niet langer de bepalende factor of een hindernis voor het realiseren van goede projecten. Samenwerkingsverbanden met diverse partners en de alertheid om in te pikken op lopende zaken zullen de komende jaren doorslaggevend zijn om op lokaal niveau aan publieke ruimte te werken.

GROENE NETWERKEN

FOTO Ingrepen van bovenlokaal niveau kunnen aanleiding zijn om op lokale schaal aan publieke ruimte te werken, zoals bij de verbreding van de Leie in Kortrijk.
© Leiedal / Waterwegen en Zeekanaal NV

Groene netwerken als kans voor geïntegreerd beleid

Steunpunt Straten, VRP en Atelier Publieke Ruimte organiseerden in het voorjaar de tweede editie van de vormingsreeks 'Publieke ruimte in verbinding'. De vorming kwam tot stand met steun van de Vlaamse overheid (Ruimte Vlaanderen en Agentschap voor Natuur en Bos). De focus lag dit jaar op het realiseren van groene netwerken, volgens de organiserende partners een manier om in economisch moeilijke tijden toch kwaliteitsverbetering in de openbare ruimte tot stand te brengen. Deze denkwijze sluit aan bij *landscape urbanism*, waarbij het landschap een prominente rol speelt in de stedenbouw. Uitgangspunt daarbij is het schakelen tussen schaalniveaus: regionale schaal, lokale schaal en projectniveau zijn met elkaar verweven en beïnvloeden elkaar. Zo kan een project op microschaal, zoals signalisatie, aanleiding zijn om na te denken op een hogere schaal. Andersom kunnen bovenlokale structuren op lokaal niveau tastbaar en beleefbaar worden.

kan bovendien ook ruimten bevatten die (nog) niet groen zijn, maar wel mogelijkheden bieden op lange termijn. Het brengt dus groen in beeld dat buiten de scope van het GRS valt. Daardoor is het plan een nuttig instrument om de langetermijnvisie scherp te stellen. Groen is multifunctioneel en moet in zijn totaliteit worden benaderd. Het Agentschap voor Natuur en Bos publiceerde een handleiding voor het opmaken van een groenstructuurplan¹. Een aantal steden en gemeenten heeft het instrument reeds in zijn beleid geïntegreerd. Zo is in Sint-Niklaas het groenplan een houvast om een bepaald aandeel groen af te dwingen bij nieuwe ontwikkelingen, of het nu gaat om de aanleg van een wijk of de herinrichting van een gewestweg. Hoewel een groenstructuurplan geen juridische waarde heeft, kan het wel worden verankerd in andere beleidsinstrumenten zoals RUP's, stedenbouwkundige verordeningen of verkavelingsplannen.

Groenplan verenigt schaalniveaus

De diversiteit aan schalen is een basisvereiste om van een groen netwerk te kunnen spreken. Groen is immers meer dan de optelsom van parken, plantsoenen en straatbomen. Op professioneel vlak is een mentaliteitswijziging aan de gang waarbij groen niet langer wordt beschouwd als een niche binnen de technische dienst, maar inherent deel uitmaakt van alles wat met ruimtelijke inrichting te maken heeft. Daar horen bijvoorbeeld ook volkstuinen, begraafplaatsen, speelterreinen of waterlopen bij. Ook in de ruimtelijke planning heeft groen vele verschijningsvormen. Het gaat niet enkel om de groene zones op het gewestplan maar ook om de agrarische gebieden en waterlopen. Om samenhang te brengen in die veelheid aan schaalniveaus en verschijningsvormen kan een groenstructuurplan, of kortweg groenplan, soelaas bieden. Hoewel het nut ervan nauwelijks in twijfel wordt getrokken, wordt de noodzaak om een groenplan op te maken niet altijd gevoeld. Men verschuilt zich dan achter budgettaire beperkingen of wijst op de aandacht die groen toch al krijgt in het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan (GRS). Nochtans is een groenstructuurplan geen deelstructuur van het GRS maar een complementair beleidsinstrument. Een groenplan brengt groen in breedbeeldperspectief. Zowel geveltuinen als beleefbare stedelijke landbouwgebieden kunnen er deel van uitmaken. En wie beweert dat privaat groen per definitie ontoegankelijk of niet beleefbaar is? Een groenplan

Interne coalities

Groene netwerken zijn gebaseerd op aanknopingspunten in diverse beleidsplannen. Een collegiaal netwerk is dan ook het vertrekpunt om tot een ruimtelijk netwerk te komen. Interne samenwerkingsverbanden zijn cruciaal. In de praktijk wringt daar vaak het schoentje. De jeugddienst is wellicht op zoek naar speelplekken, terwijl het OCMW nog onbestemde terreinen heeft liggen in een geïsoleerd stukje agrarisch gebied. De kans dat hun paden elkaar kruisen is vaak klein. Het zoeken naar synergie is een cruciale sleutel in het netwerkdenken. In die denkwijze zijn de meerjarenplanning en de meerjarenbegroting van de beleids- en beheercyclus (BBC) geen steriele administratieve documenten, maar essentiële werkinstrumenten om kruisverbanden te leggen. In heel wat gemeenten blijft het BBC-beleid echter hangen op managementniveau en dringen de kansen die dit nieuwe beleidsinstrument biedt te weinig door op de werkvloer. Zonde, want beleidsvelden die in eerste instantie ver uit elkaar lijken te liggen, vormen in een gemeenschappelijk project vaak meer dan de som der delen. Het schuiven met budgetten tussen beleidsdomeinen is in de BBC misschien niet evident, maar waarom zou je niet vanuit meerdere beleidsdomeinen in eenzelfde project kunnen investeren? Harelbeke formuleerde in zijn BBC een prioritaire beleidsdoelstelling rond het behoud van open ruimte. Het bestuur wil in delen van de stad die al sterk verstedelijkt zijn ademruimte creëren door bouwblokken te ontpitten en groene en belevingsruimte te creëren in de dichtst bebouwde wijken. In

1 Zie: www.natuurenbos.be